

Sursum vivere - Buji Ferenc honlapja

*Dicsőség Istennek, aki még egy tű hegyében is fölfedi magát annak, akinek akarja,
és aki még a mennyekben és a földön is elrejt magát az elől, aki elől akarja,
úgyhogy az egyik megvallja, hogy Ő nincsen,
míg a másik megvallja, hogy Rajta kívül nincsen más.*

Huszajn ibn Manszúr al-Halládzs

★

Buji Ferenc

gondolkodó, fordító, szerkesztő, a tradicionális szellemiség képviselője,

aki

egyrészt társadalmi, tudományos, filozófiai és politikai vonatkozásokban igyekszik érvényre juttatni a tradicionális szempontokat és megközelítéseket, a sophia perennis mértékét alkalmazva a modern világ legkülönbözőbb jelenségeire;

□

másrészt a maga eredeti tisztaságában és magasrendűségében próbálja bemutatni a modern

és polgári környezetéhez folyamatosan hasonuló kereszténységet, hogy az visszanyerhesse hűségét akár evangéliumi, akár történelmi értelemben vett önmagához;

□

harmadrészt pedig az egyetemes spiritualitást és annak legkiválóbb – elsősorban keresztény, muszlim és hindu – képviselőit igyekszik megismertetni a magyar olvasóközönséggel.

A modern világ a sophia perennis fényében

A Föld az ember kozmikus létezésének szent bázisa – de csak akkor, ha arra használja, hogy föltekintsen róla; mert ha tekintetével feléje fordul, akkor a szent bázisból ördögi bázis lesz.

László András

A tradicionális szemlélet felfogásom szerint nem egy lehatárolt és pontosan definiálható szemlélet, hanem preferenciák sorozata, s e preferenciák számos különböző szemléletté formálódtak és formálódhatnak. Minden egyes tradicionális kultúra mögött azonos princípiumok húzódtak meg, és bár a prekolumbiánus inka civilizáció, a középkori Európa, az óegyiptomi vagy a tradicionális muszlim kultúra megnyilvánulási módjai, mitológiai és vallásos felfogása között kívülről nézve alig lehet hasonlóságokat felfedezni, mégis ha a háttérből vezérlő princípiumokat vizsgáljuk, akkor látszik, hogy e tradicionális kultúrák fundamentuma gyakorlatilag azonos. Ez igen könnyen belátható, ha összevetjük őket a modern antitradicionális civilizációval: amiben ez utóbbi különbözni fog az előbbiektől, az alkotja minden tradicionális kultúra esszenciáját, rejtett fundamentumát. A két világértelmezés közötti alapvető különbség az, hogy míg a tradicionális szemlélet döntően vertikális természetű, vagyis az immanenciát mindig a transzcendencia relációjában értelmezi, addig a modern szemlélet kizárólagosan horizontális természetű, vagyis mindent kizárólagosan az immanencia szempontjából közelít meg. Sőt, míg a tradíció embere számára az immanencia is a transzcendencia egy formája volt, addig a modern ember ezzel éppen fordítva van: számára a transzcendencia is az immanencia egy formája (amelyre éppúgy kiváló példát kínálnak a modern szekuláris vallásosság különböző megnyilvánulásai, mint a reinkarnáció modern eszméje, amelyben az ember halálon túli földhözköötöttségének igénye nyilvánul meg). A tradíció számára Isten nem órasmester, aki egyszer mozgásba hozta a világot, amelyet azután már saját lendülete hajt előre, hanem mérték, folytonos viszonyítási pont és cél. Nincs az ember világának egyetlen olyan aspektusa sem, amelyre nézve Istennek ne lenne – úgymond – „mondanivalója”. Ebből kiindulva tradicionális rálátással, egy modernitáson kívül felvett pozícióból, transzcendens perspektívából igyekszem vizsgálni a modern kor legkülönbözőbb megnyilvánulásait, a sophia perennis mértékét alkalmazva a modern jelenségekre, legyen az posztmodernizmus, az evolúció problematikája vagy éppen az okkultizmus.

Az evangéliumi, a történelmi és a modern kereszténység

Sok keresztény még manapság is, az úgynevezett „keresztény” világok összeomlása után is meg van győződve arról, hogy alapjában véve semmi rossz nincs ebben a világban, s hogy az ember nagyon boldogan elfogadhatja „életmódját”, „értékeit” és „prioritásait” – miközben teljesíti vallásos kötelezettségeit is. Sőt, magára a kereszténységre is úgy tekintenek, mint aminek segítségével sikeres világi élet érhető el. Magát azt a gondolatot, hogy a keresztény embernek meg kell tagadnia valamit, s hogy ez a „valami” nem néhány nyilvánvalóan bűnös cselekedet, hanem mindenekelőtt bizonyos életszemlélet, a „prioritások sorozata”, s hogy a keresztény élet mindenkor „keskeny út” és harc, tulajdonképpen már régen feladták, s az már nem képezi keresztény világnézetük magvát.

Alexander Schmemmann

Másik fontos kutatási területem Napnyugat tradíciója, a kereszténység. Úgy vélem, az európai embernek mindenekelőtt a kereszténység megismerésének és gyakorlásának területén vannak feladatai és lehetőségei. A kereszténység mélységi dimenzióját azonban a modern egyházi felfogás szisztematikusan figyelmen kívül hagyja. Miközben a távol-keleti vallásoknak csak a legértékesebb elemei jutnak el Európába, s mindaz, ami azokból esetleges és alacsonyabb rendű, megmarad Ázsiában, addig a kereszténységnek mind az igehirdetés területén, mind a teológia szintjén csak a leglaposabb értelmezésmódjaival lehet találkozni, s az, ami igazi értékét képezhetné, ott marad elrejtve a történelmi múlt félhomályában. Így a komoly keresőkben egyenlőtlen kép alakul ki a kereszténység és a távol-keleti vallások egymáshoz való viszonyáról. Azonban a kereszténységnek manapság nemcsak a spirituális és metafizikai aspektusai nem kapnak semmiféle teret (illetve ha kapnak is, az leggyakrabban az egyházon kívüli források révén történik), hanem szakrális társadalomszervező vonatkozásai sem. A kereszténység mára szinte hiánytalanul magáévá tette halálos ellenségének, az úgynevezett felvilágosodásnak a felfogását, amely szerint a kereszténység történelmi virágkora, a középkor – vagyis az a korszak, amikor a kereszténység képes volt áthatni a társadalom egészét – az elmúlt két évezred mélypontja („sötét középkor”). Sőt az a paradox helyzet alakult ki, hogy a kereszténység saját történelmi múltjával élesebben fordul szembe, mint azokkal az ellenségeivel, amelyek éppen az ő felszámolására törnek. A kettő ugyanakkor szorosan összefügg: a kereszténység társadalmi küldetéstudatának fokozatos, mára gyakorlatilag teljes eltűnése szükségképpen maga után vonja a kereszténység ama mélységi dimenzióinak a feledésbe merülését, amelyek egykor integráns részét képezték. Bár minél inkább hasonul a kereszténység a modern világhoz, annál inkább elfogadást nyer, ámde annál kevésbé képes valódi alternatívát kínálni a modern világ külső és belső sivárságával szemben. A kereszténységnek tehát vissza kell találnia saját történelmi értékeihez és eredményeihez, saját küldetéstudatához, aminek alapfeltétele viszont a keresztény múlt kívülről – a keresztényellenes moderniségből – vezérelt szemléletének megtagadása, illetve a kereszténység spirituális-aszketikus-misztikus hagyományának újfelfedezése.

Ezoterikus spiritualitás és metafizika

Megismerni annyi mint látni; látni annyi mint elérni; elérni annyi mint ízlelni; ízlelni annyi mint lenni; lenni annyi mint nem lenni; nem lenni annyi mint lenni.

Nadzsm al-Dín Dája Rází

Munkásságom harmadik fontos területe az egyetemes – keresztény és kereszténységen kívüli – spiritualitás és metafizika. A spiritualitás az az ösvény, amely az emberi állapot végső beteljesedése felé, vagyis az emberben rejlő esszenciális lehetőségek végső kibontakozása felé vezet, ami nem más, mint az isteni létben, tudatban és üdvösségben való részesülés. Ami viszont a metafizikát illeti, az egy magasabb tudás, amely részint alapját, részint pedig gyümölcsét képezi a spirituális ösvénynek. Bár ez a tudás nem kötődik az egyes vallások mitologikus elemeihez, leggyakrabban mégis azokon keresztül fejezi ki magát. A teológiával ellentétben, amely a történeti esetlegességek miatt minden vallás esetében más és más, az egyes vallásokhoz kapcsolódó metafizikai tudás konvergál, sőt legmagasabb formáiban lényegileg egybe is esik. A vallásoknak ez a vallásfeletti része összefoglalóan joggal nevezhető ezotériának, mert bármelyik arculatát is nézzük, csupán egy kisebbség számára hozzáférhető – hiszen „szűk a kapu és keskeny az út, amely az életre vezet, és kevesen vannak, akik megtalálják”, mint ahogy a názáreti Jézus mondta. A metafizika képviseli az ezotéria statikus-noétikus oldalát, a spiritualitás pedig a dinamikus-akcionális oldalát. Noha az ezotéria fölébe emelkedik a történetiséghez kötődő vallásos-mitologikus formáknak, nem tagadja érvényességüket és létjogosultságukat, viszont nem is abszolutizálja őket, mert tisztában van azzal, hogy ami a vallás exoterikus formáiban ígéret, remény és hit, az ezoterikus formáiban valóság, beteljesedés és tudás; ami a vallás exoterikus formáiban heteronóm tudás, ezoterikus formáiban autonóm tudás, mert nem a kinyilatkoztatás külső referencia-pontjára támaszkodik, hanem a spirituális világ és a metafizikum felismert törvényszerűségeire. Ha a vallásnak hiányzik ez az ezoterikus magja, vagyis hiányzik a hétköznapi vallásosságon messze túlmutató végső beteljesedése, akkor a hétköznapi vallásosság is elveszíti rejtett támaszát, és előbb-utóbb engedni kénytelen a világ asszimilációs erejének, a modernség erózív hatásának. Minden vallás csak ennek a metafizikai és spirituális elemnek a jelenléte által lehet igazi és teljes vallás; e nélkül megszűnik az a centrális szervező erő, amely egyes elemeit egységben tudja tartani, s a vallás menthetetlenül megindul a felbomlás felé.

Bár e három terület szorosan összefügg egymással, s így munkáimban sem választhatók el egymástól, mégis azt lehet mondani, hogy míg a modern világ jelenségeinek perennális szemszögű vizsgálata elsősorban tanulmányaimban jelenik meg, kereszténység-értelmezésem legfőképpen esszéimben és publicisztikámban kap teret, szemléletem spirituális és metafizikai vonatkozásai pedig fordításaimban, illetve az azokhoz írott bevezető tanulmányokban és kommentárokbán jelennek meg. Ami ezt a három területet összefűzi, az – László András kifejezésével élve – a sursum vivere, a „fölfele élni” elve, mert az ember csak akkor képes a kereszténység evangéliumi és történeti dignitásának újrafelfedezésére, s csak akkor tud a metafizikai tudás mindenre rálátást biztosító magaslatára jutni és önmaga végső, transzindividuális beteljesedésének irányába lépéseket tenni, ha kivonja magát a modernség lelket-szellemet sorvasztó bűvköréből.

A honlap szerkezetéről

A Könyvek-lapon részint saját könyveim találhatóak, részint pedig azok a könyvek, amelyek megjelenésében fordítóként, szerkesztőként vagy egyéb módon működtem közre. Mivel fordításaim éppúgy kifejezik irányultságomat, szemléletemet és értékítéletemet, mint saját írásaim, ezért nem választottam külön őket. Ugyanez vonatkozik a Tanulmányok-lapon található munkáimra is. E lapon a különféle folyóiratokban, időszaki kiadványokban megjelenő munkáim találhatóak, ismét csak függetlenül attól, hogy azoknak szerzője vagy fordítója vagyok. Mind a könyveket, mind az egyes tanulmányokat, tanulmány-részleteket kulcsszavakkal láttam el, megkönnyítendő részint az internetes keresést, részint pedig a közzétett szöveg tartalmának a gyors áttekintését. A Bibliográfia-lapon időrendi sorrendben találhatóak meg mindazok a munkák, amelyekben szerzőként vagy bármilyen egyéb módon közreműködtem. Végül a Florilegium-lapon olyan írások találhatóak, amelyek megszületéséhez semmilyen módon nincsen közöm, de amelyek szemléletük, értékrendjük vagy problémakezelésük révén rokonságban állnak saját munkáimmal. Erre a lapra elsősorban olyan írásokat igyekeztem elhelyezni, amelyek egyéb internetes forrásoknál nem érhetők el.

<http://www.bujiferenc.hu/index.html>